

Innst. 419 L

(2016–2017)

Innstilling til Stortinget fra utenriks- og forsvarskomiteen

Prop. 116 L (2016–2017)

Innstilling fra utenriks- og forsvarskomiteen om Lov om informasjon om bestemt angitte områder, skjermingsverdige objekter og bunnforhold

Til Stortinget

1. Sammendrag

1.1 Hovedinnholdet i proposisjonen

Forsvarsdepartementet fremlegger med dette forslag til ny lov om informasjon om bestemt angitte områder, skjermingsverdige objekter og bunnforhold.

Forslaget innebærer i all hovedsak en videreføring av allerede gjeldende forbud i midlertidig lov om beskyttelse av og kontroll med geografisk informasjon av hensyn til rikets sikkerhet (midlertidig lov om beskyttelse av geografisk informasjon). Midlertidig lov om beskyttelse av geografisk informasjon omfatter i utgangspunktet anlegg og områder som disponeres av forsvarssektoren. Det foreslås imidlertid at også opptak og bruk av informasjon om bestemt angitte skjermingsverdige objekter i gitte tilfeller kan falle innenfor lovens anvendelsesområde.

I dag er forbudene formulert som helt generelle forbud. For blant annet å gi bedre tilgang til informasjon for samfunnet generelt ønsker departementet å begrense forbudenes rekkevidde i forhold til dagens lovregulering. Det foreslås derfor at forbudet kun omfatter områder og objekter hvor informasjonen om dem kan ha skadefølger for rikets sikkerhet, selvstendighet eller andre vitale nasjonale sikkerhetsinteresser om denne informasjonen blir kjent for uvedkommende. Det samme vil gjelde for informasjon om bunnforhold. I lovforslaget legges det opp til at

det i eller i medhold av forskrift vil fastsettes nærmere bestemmelser om hvilke objekter, områder og informasjon dette er. Et sentralt formål med lovforslaget er dermed å videreføre et rettslig grunnlag for å kunne fastsette forskrifter og et forvaltningsregime som angir sikkerhetstiltak og de mer konkrete rammene for forbudene. Det er også aktuelt å fastsette andre begrensninger eller unntak fra forbudene i forskrift, samtidig som det i forvaltningsregimet legges opp til at det kan gis særskilte eller generelle tillatelser eller dispensasjoner fra forbudene.

I forslaget åpnes det for at det kan fastsettes forskrifter om lovens anvendelse på Svalbard, Jan Mayen og bilandene. Det vil vurderes nærmere, i samråd med Justis- og beredskapsdepartementet og Utenriksdepartementet, om forskriftskompetansen skal brukes.

Departementet foreslår også å innføre muligheten til å avgradere informasjon om bunnforhold, for så å underlegge mottaker en taushetsplikt. Et slikt tiltak, hvor Forsvaret fortsatt vil ha en viss kontroll over og mulighet til å beskytte informasjonen, kan medføre at mer informasjon enn i dag kan avgraderes og utleveres. Brudd på taushetsplikten vil etter lovforslaget være straffbart. For øvrig foreslås det at nåværende strafferamme for brudd på forbud mot opptak og bruk av informasjon, videreføres.

I tillegg er det foreslått enkelte språklige og redaksjonelle endringer og presiseringer i forhold til dagens lovregulering.

1.2 Bakgrunnen for lovforslaget og kort om lovarbeidet

Midlertidig lov om beskyttelse av geografisk informasjon er en videreføring av lov om forsvarshemmeligheter § 3. Sistnevnte lov ble opphevet samtidig som ikraftsetting av ny straffelov. Det er redegjort

nærmere for bakgrunnen og behovet for å videreføre de aktuelle forbudene i en midlertidig lov i Prop. 86 L (2014–2015) Midlertidig lov om beskyttelse av og kontroll med geografisk informasjon av hensyn til rikets sikkerhet.

Midlertidig lov om beskyttelse av geografisk informasjon trer ut av kraft 1. oktober 2017. Dersom det ikke blir vedtatt ny lov innen dette tidspunktet, vil det ikke lenger være rettslig grunnlag for å opprettholde nødvendig og fullgod beskyttelse av og kontroll med informasjon som kan gi skadefølger for rikets selvstendighet, sikkerhet eller andre vitale nasjonale sikkerhetsinteresser om den blir kjent for uvedkommende.

Den teknologiske utviklingen setter forbudene i dette lovforslaget under press. Dette skyldes for det første at teknologien gir bedre mulighet til å hente inn/ta opp informasjon, og dermed også vanskeligere å skjerme den aktuelle informasjonen fra opptak og bruk. For det andre har den teknologiske utviklingen gjort at informasjon i større grad kan utnyttes. Informasjon kan brukes både til samfunnsnyttige formål og til viktige næringsformål, men kan også brukes av fremmede makter i strid med nasjonale sikkerhetsinteresser.

Å ha kontroll over detaljert informasjon om bunnforhold kan være av avgjørende betydning i en eventuell krisesituasjon som involverer fremmede makter. Slik kontroll kan både gi norske styrker et viktig informasjonsovertak, samtidig som den vil kunne redusere risikoen for at informasjonen blir brukt imot norske interesser, eksempelvis ved at fremmede ubåter kan operere med høy presisjon i norske farvann og bruke bunnforhold aktivt for å unngå å bli oppdaget. Det er foreløpig ikke fastsatt forskrift tilknyttet dette forbudet.

Forsvarsdepartementet tar sikte på at det innen 1. oktober 2017 vil fastsettes forskrift også tilknyttet informasjon om bunnforhold.

1.3 Økonomiske og administrative konsekvenser

Lovforslaget innebærer en oppmykning av dagens forbud, hvor mer informasjon vil bli gjort tilgjengelig. Dette vil gi positive administrative konsekvenser ved at det er færre søknader som må behandles. Med den tiltenkte graderingen av informasjon om bunnforhold forventes det at antall søknader vil halveres. Videre vil forslaget gi positive konsekvenser ved at flere vil få tilgang til og kunne bruke informasjonen.

Utviklingen av forvaltningsregime og håndheving av dette vil gjøres innenfor eksisterende organisasjon og budsjettrammer.

2. Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Svein Roald Hansen, lederen Anniken Huitfeldt, Marit Nybakk, Kåre Simensen og Jonas Gahr Støre, fra Høyre, Elin Rodum Agdestein, Regina Alexandrova, Sylvi Graham, Øyvind Halleraker og Trond Helleland, fra Fremskrittspartiet, Harald T. Nesvik, Jørund Rytman og Christian Tybring-Gjedde, fra Kristelig Folkeparti, Knut Arild Hareide, fra Senterpartiet, Liv Signe Navarsete, fra Venstre, Trine Skei Grande, og fra Sosialistisk Venstreparti, Bård Vegar Solhjell, viser til at midlertidig lov om beskyttelse av og kontroll med geografisk informasjon av hensyn til rikets sikkerhet trer ut av kraft 1. oktober 2017, og at det derfor haster med å få ny lov på plass. Komiteen har merket seg at forslaget til formålsparagraf langt på vei tilsvarer sikkerhetslovens formålsbestemmelse.

Komiteen viser til at forslaget i all hovedsak innebærer en videreføring av gjeldende forbud i den midlertidige loven, men at det åpnes for at loven også i gitte tilfeller gis anvendelse på opptak og informasjon om bestemt angitte skjermingsverdige objekter ut over anlegg og områder som disponeres av forsvarssektoren. Komiteen registrerer en endring fra generelle forbud til forbud mot deling av informasjon om spesifikke områder og objekter hvor informasjonen kan ha skadefølger for rikets sikkerhet, selvstendighet eller andre vitale nasjonale sikkerhetsinteresser.

2.1 Forbud mot opptak og bruk av informasjon om bestemt angitte områder og skjermingsverdige objekter

Komiteen viser til at utkast til ny lov har vært ute på høring. I høringsutkastet ble det foreslått å erstatte midlertidig lov om beskyttelse av geografisk informasjon § 2 med en bestemmelse som kun gjelder militære anlegg og områder som det kan føre til skade for rikets selvstendighet, sikkerhet eller andre vitale nasjonale sikkerhetsinteresser om informasjon om dem blir kjent for uvedkommende. Det ble foreslått forbud mot å gjøre opptak eller på annen måte bruke informasjon om skjermingsverdige objekter eller militære områder og objekter.

Komiteen har merket seg at høringsinstansene er delt og har til dels motstridende syn på forslaget. Luftfartstilsynet, Politidirektoratet og Nasjonal kommunikasjonsmyndighet støtter forslaget, mens Norsk Presseforbund, Norsk Journalistlag og Norsk Redaktørforening stiller seg kritiske og etterlyser blant annet en presisering av hva som ligger i begrepene «ri-

kets selvstendighet, sikkerhet og andre vitale nasjonale sikkerhetsinteresser». Videre kommer generaladvokaten, Cyberforsvaret, Forsvarets sikkerhetsavdeling og Heimevernet med en rekke innvendinger mot høringsutkastet.

Komiteen har merket seg at departementet i det endelige lovforslaget og merknadene til dette har foretatt presiseringer og har imøtekommet de fleste innvendingene mot forslaget. Komiteen slutter seg på denne bakgrunn til forslaget.

2.2 Forbud mot opptak og bruk av informasjon om bunnforhold

Komiteen viser til at det i departementets høringsutkast er fremlagt forslag om å endre forbudet mot opptak og bruk av informasjon om bunnforholds ordlyd og eksplisitte nedslagsfelt. Komiteen registrerer at mange av høringsinstansene er positive til forslag om å myke opp gjeldende forbud og støtter forslagene til endringer.

Komiteen finner imidlertid grunn til å understreke behovet for å opprettholde et klart definert forbud mot å oppta og bruke informasjon om bunnforhold som vurderes å være av betydning for rikets sikkerhet. Komiteen anser at formuleringene i §§ 4 og 5 ivaretar dette hensynet, og støtter forslaget.

2.3 Forholdet til Svalbard, Jan Mayen og bilandene

Spørsmål om lovens virkeområde skal omfatte Svalbard, Jan Mayen og bilandene, har vært reist. Komiteen har merket seg at Forsvarsdepartementet i høringsnotat foreslo at loven ikke skulle gjøres gjeldende for Svalbard blant annet fordi den ikke gjelder i dag, og på grunn av uklarhet om i hvilken grad dybde data mv. er frigitt.

Komiteen viser til at flere sentrale høringsinstanser gir uttrykk for at spørsmålet om loven bør omfatte Svalbard, bør utredes nærmere, og at det også avklares hvorvidt loven skal ha anvendelse på Jan Mayen, Bouvetøya og norske biland i Antarktis. Komiteen støtter forslaget om en nærmere utredning, men ber om at Stortinget orienteres på egnet måte før eventuell forskrift om lovens anvendelse for Svalbard, Jan Mayen og bilandene utarbeides.

3. Komiteens tilråding

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til proposisjonen og rår Stortinget til å gjøre følgende

vedtak til lov

om informasjon om bestemt angitte områder, skjermingsverdige objekter og bunnforhold

§ 1 Lovens formål

Loven skal legge til rette for å kunne motvirke trusler mot rikets selvstendighet og sikkerhet og andre vitale nasjonale sikkerhetsinteresser ved å beskytte og utøve kontroll over informasjon som omfattes av denne lov.

Det skal legges til rette for opptak, bruk og spredning av informasjon innenfor de begrensningene hensynet til rikets selvstendighet og sikkerhet og andre vitale nasjonale sikkerhetsinteresser setter.

§ 2 Lovens stedlige virkeområde

Loven gjelder i Norge og innenfor norsk territorialfarvann.

Kongen kan gi forskrift om lovens anvendelse på Svalbard, Jan Mayen og bilandene, og kan fastsette særlige regler under hensyn til de stedlige forhold.

§ 3 Opptak og bruk av informasjon om bestemt angitte områder og skjermingsverdige objekter

Det er forbudt å gjøre opptak av eller på annen måte bruke informasjon som gjelder bestemt angitte områder, dersom det i noen grad kan ha skadefølger for rikets selvstendighet og sikkerhet og andre vitale nasjonale sikkerhetsinteresser om informasjonen blir kjent for uvedkommende. Forbudet gjelder også for aktivitet som pågår i eller ved slike områder.

Det er forbudt å gjøre opptak av eller på annen måte bruke informasjon som gjelder bestemt angitte skjermingsverdige objekter. Det samme gjelder aktivitet som pågår i eller ved slike objekter.

Den som råder over områder eller objekter som nevnt i første og andre ledd, kan gi tillatelse til å gjøre opptak av eller på annen måte bruke informasjon om områdene eller objektene.

Departementet gir forskrift med nærmere bestemmelser om opptak og bruk av informasjon om bestemt angitte områder og skjermingsverdige objekter, herunder nærmere prosedyrer for innmelding av objekter og områder som rammes av forbudet i første og andre ledd.

§ 4 Opptak og bruk av informasjon om bestemt angitte bunnforhold

Det er forbudt å gjøre opptak av eller på annen måte bruke informasjon om bestemt angitte bunnforhold innenfor territorialfarvannet dersom det i noen grad kan ha skadefølger for rikets selvstendighet og sikkerhet og andre vitale nasjonale sikkerhetsinteresser om informasjonen blir kjent for uvedkommende.

Departementet kan gi tillatelse til å gjøre opptak av eller på annen måte bruke informasjon som nevnt i første ledd.

Departementet gir forskrift om opptak og bruk av informasjon om bestemt angitte bunnforhold, her-

under hvilken informasjon som rammes av forbudet i første ledd.

§ 5 Taushetsplikt om og utlevering av innsamlet informasjon om bunnforhold

Departementet kan i det enkelte tilfelle bestemme at informasjon om bunnforhold som er sikkerhetsgradert etter sikkerhetsloven, kan avgraderes og underlegges taushetsplikt.

Departementet kan bestemme at informasjon underlagt taushetsplikt etter første ledd, kan utleveres. Det kan stilles vilkår for utlevering, herunder om hva informasjonen kan brukes til, hvem som kan få tilgang til informasjonen, hvordan informasjonen skal behandles og at informasjonen skal slettes eller leveres tilbake etter endt bruk.

§ 6 Straff

Den som forsettlig eller uaktsomt overtrer §§ 3 og 4 straffes med bot eller fengsel i inntil 1 år, med mindre forholdet rammes av et straffebed med høyere strafferamme. Det samme gjelder bestemmelser gitt i medhold av §§ 3 og 4.

Brudd på taushetsplikt etter § 5 første ledd, eller vilkår etter § 5 andre ledd andre punktum, straffes på samme måte.

§ 7 Forskrifter

Forskrifter gitt i medhold av midlertidig lov 7. august 2015 nr. 83 om beskyttelse av og kontroll med geografisk informasjon av hensyn til rikets sikkerhet gjelder frem til de blir endret eller opphevet i medhold av denne lov.

§ 8 Lovens ikrafttredelse

Loven trer i kraft 1. oktober 2017.

Oslo, i utenriks- og forsvarskomiteen, den 6. juni 2017

Anniken Huitfeldt

leder

Kåre Simensen

ordfører